Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina tris kartus savaitėje

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams — „ŪKININKĄ"
Vaikams — „VARPELĮ"

Nr. 53 | Vilnius 1938 m. spalio 22 d. (šeštadienis) | Pirmi metai

MUMS REIKIA LIETUVIŠKOS MOKYKLOS

Mes esame lietuviai, lietuviais norime ir turime teisę palikti. Miršta paskiras asmuo, esti mirtis ir tautoms. *Kai tauta praranda savo kalbą ir dvasią, ji yra mirusi.*

Mūsų ateitis — jaunoji karta, prieauglis. *Jis turi būti lietuviškas, kaip ir mes esame.* Tai mums įgimta teisė, tai mūsų gyvybės klausimas. Visi tai pripažįstame.

Garsus vokiečių filosofas Kantas yra pasakęs: „Žmogus gali tapti žmogumi tik auklėjamas". Tan posakin įdėta daug gyvenimiškos tiesos. Gimstame lietuviais, bet ir tampame lietuviais. Turkų sultonai senovėje iš krikščionių atimtų vaikų, juos auklėdami, padarydavo janičarus, ištikimiausių sau kareivių gvardiją. Praeityje auklėjimas mokykloje ir šeimoje ištisas eiles mūsų tautiečių padarė nelietuviais ir kartais didžiausiais mūsų tautos priešais.

Mūsų vaikus auklėja šeima, aplinkuma ir mokykla. Privalomas mokymas pralaiko vaiką septynerius metus pradžios mokykloje. Čia jis mokinamas skaityti ir rašyti, žiūrėti į gyvenimą ir suprasti gyvenimą. Mokykla žymiai veikia vaiko pamėgimus ir nusiteikimus, *mokykla arba stato, arba griauna vaiko tautinį nuo tėvų paveldėtą charakterį.*

Kokia mokykla gali auklėti ir išauklėti lietuvį? Tik lietuviška. Lietuviai sako: *neišperės gegutė vanagėlio raibojo.* Mat, ne toji prigimtis, ne toji dvasia. Ko neturi, negali duoti, ko pats nemyli ir negerbi, negali padaryti gerbiamu ir mylimu kitiems. Tai aišku, kaip diena. Taigi visos tautos rūpinasi, deda pastangų, kad jų vaikai mokytųsi tautinėse mokyklose. Nuo to atsisako tik tos tautos, kurios negali, kurios nesugeba.

Kuo reiškiasi mokyklos lietuviškumas? Mokymu ir auklėjimu. Lietuviškoje mokykloje mokytojas turi būti lietuvis, mokomoji kalba lietuviška, dėstomieji dalykai turi duoti pakankamai žinių apie lietuvių praeitį ir dabartį, o auklėjimo ir mokymo dvasia turi skiepyti pagarbą ir meilę lietuviams ir lietuviškumui. Kur bent vieno tų pradų nėra, ten mokykla nėra tikrai lietuviška, ji neteikia lietuviško auklėjimo. O ką sakyti apie tas mokyklas, kurių visas lietuviškumas, kad vaikai lietuviai?

Juk iš rusų laikų mes atsimename ir tokių mokyklų. Jų nestinga ir šiandien. Pavyzdžiui, Tilžės krašte, kur vokiečiai dirba lietuvių nutautinimo darbą.

Gera lietuviška mokykla ne iš karto pasidaro. Ji reikalinga nuolatinių pastangų ir rūpesčio. Namai patys neatsistoja, nei dirvonai savaime nepavirsta kviečių lauku, — tai sunkaus ir ilgo darbo vaisiai. Ar manysime, kad kitaip gali būti su mokyklomis?

O kas gi turi rūpintis mokyklos lietuviškumu? Ne kas kitas, tik patys tėvai kaip vienas vyras, o ypač tie, kurių vaikai eina mokyklon. Taip yra visame pasaulyje, taip turi būti ir pas mus, nes esame lietuviai, norime būti lietuviai, mes savo vaikus auklėjame lietuviais ne tik namie, bet ir mokykloje. Mūsų vaikų mokykla turi būti tokia, kaip mes, vadinasi, kūnu ir dvasia lietuviška. Tegul visi lietuviai tėvai pasisako: Mokyklos lietuviškumui negailėsiu žygio, dirbsiu, ieškosiu ir tol nenurimsiu, kol laimėsiu. Tauta to iš manęs laukia, vaikučiai maldauja... Aš kitaip negaliu.

A. Radeika.

Naujoji Vokietija

Turi 79 milijonus gyventojų

Kaip žinia, artimiausiu metu tarp Vokietijos ir Čekoslovakijos būsiančios išvestos naujos sienos. Iš karto buvo manoma, kad keliose vietose bus dar plebiscitas, bet, vokiečiams su čekais susitarus geruoju, plebiscito nebus ir dabar vokiečiai paskelbė, kiek jie užėmė Čekoslovakijos žemių.

Turimomis žiniomis, Vokietijai atiteko 28.193 kv. klm. Šiame plote, pagal 1930 metais padarytą gyventojų sąrašą, yra 3.595.000 gyventojų. Kaip ir Vokietijoje, Sudetų krašte viename kv. klm. gyvena 128 žmonės.

Paduodama šias žinias, vokiečių spauda praneša, kad dabartinė Vokietija turi beveik 79 milijonus gyventojų.

Kaip matome, yra tai galingiausia Europoje valstybė.

Lietuvos diplomatų konferencija

Šiomis dienomis į Kauną yra suvažiavę visi Lietuvos pasiuntiniai kitose Europos valstybėse. Lietuvos telegramų agentūra „Elta" praneša, kad Lietuvos diplomatų atvykimo tikslas — suteikti tiesioginiu būdu žinių apie šių dienų tarptautinę padėtį.

Ši diplomatų konferencija prasidėjo spalių 20 d. Jai pirmininkauja Lietuvos užsienių reikalų ministeris St. Lozoraitis.

Spėjama, kad šis Lietuvos žymiausių politikų ir diplomatų pasitarimas turės didelės svarbos. Nuo jo nutarimų pareis tolimesnė Lietuvos taktika santykyje su kitomis Europos valstybėmis.

Vokiečiai prieš bendrą Lenkijos-Vengrijos sieną

Iki šiol vis dar nebuvo žinomas Vokietijos nusistatymas dėl bendros Vengrijos-Lenkijos sienos. Pagaliau, šio mėn. 19 dieną vyriausias hitlerininkų organas „Voelkischer Beobachter" aiškiai išdėstė Vokietijos nusistatymą.

Kalbamas dienraštis tos dienos vedamajame visu griežtumu pasisakė prieš tuos, kurie veda propagandą dėl Vengrijos-Lenkijos bendros sienos.

Kai kurie užsienio sluoksniai — rašo „V. B." — suprato, kad Čekoslovakija nustojo būti viena iš daugelio, kurie nori apsupti Vokietiją. Todėl pradėta galvoti dėl montavimo naujo bloko, kuris turėtų atsispirti prieš Vokietiją. Taigi ta prasme kai kurie Paryžiaus dienraščiai su „Figaro" ir „Paris Soir" priešakyje ir svarsto tarp Lenkijos ir Vengrijos bendros sienos klausimą, norėdami į tą kombinaciją įtraukti Rumuniją ir, kas keisčiausia, Italiją. Ypatingai originališkai atrodo noras įtraukti į tas kombinacijas valstybes, su kuriomis Vokietija jau nuo seniau palaiko gerus santykius.

„V. Beobachter" pažymi ir tą faktą, kad Vengrijos-Lenkijos bendros sienos dabartiniai skelbėjai dar vakar griežtai priešinosi Vengrijos revizionizmui.

„Europos ateitis, — baigia dienraštis — nebus sprendžiama Paryžiaus salonuose".

Šią žinią padavė Pat.

Min. Bekas Rumunijoje

Šio mėn. 19 dieną nuvyko į Rumuniją Lenkijos užsienių reikalų min. Bekas, kurį pasitiko Rumunijos užsienių reikalų ministeris Komena ir kiti aukštieji Rumunijos užsienio reikalų ministerijos valdininkai.

Ministeris Bekas tuojau nuvyko pas Rumunijos karalių, su kuriuo ilgai kalbėjosi. Po pasikalbėjimo, kuriame dalyvavo ir Rumunijos užsienių reikalų ministeris, buvo paskelbtas oficiališkas pranešimas, kuriame pasakyta, kad Rumunijos ir Lenkijos užsienių reikalų ministeriai pasikeitė mintimis apie tarptautinius klausimus, kurie liečia abidvi valstybes.

Lenkų spauda ministerio Beko atsilankymui Rumunijoje priduoda svarbios politinės reikšmės.

×

Ministeris Bekas sugrįžo į Varšuvą šio mėn. 20 dieną.

Visi keliai veda į Berchtesgadeną

Kaip skaitytojai jau žino, per paskutines kelias savaites lankėsi pas Hitlerį jo rezidencijoje Berchtesgadene visa eilė kaimyninių Vokietijos valstybių atstovų. Lankėsi taip pat ir Anglijos premjeras Čembenlenas.

Neseniai, kaip buvo rašyta, lankėsi Berchtesgadene Čekoslovakijos užsienių reikalų ministeris Chvalkovskis, kuriam pasitarus su Hitleriu, vokiečiai atidavė atgal čekams 12 valsčių ir dvi svarbias geležinkelio stotis. Po Chvalkovskio apsilankymo pas Hitlerį, vokiečių spauda pakeitė toną čekų atžvilgiu ir pradėjo rašyti apie Čekoslovakiją palankiai.

Dabar, kaip pranešama, lankėsi Berchtesgadene Slovakijos autonominės vyriausybės premjeras Tiso su kitais dviem ministeriais. Kaip žinia, Slovakijos premjeras Tiso yra Čekoslovakijos komisijos deryboms su vengrais vesti pirmininkas.

Kova su Bažnyčia Vokietijoje

Kaip jau buvo rašyta, neseniai Vienoje įvyko demonstracijų prieš kardinolą Inicerį. Dabar pranešama, kad Vienoje yra uždrausta bet kokios religinės katalikų procesijos gatvėse.

Be to, spaudoje vis daugiau pasirodo žinių apie hitlerininkų nukreiptas demonstracijas prieš katalikus ir kituose Vokietijos miestuose. Didžiausia demonstracija įvyko šiomis dienomis Salzburgo mieste, kur hitlerininkai demonstravo prieš arkivyskupą Vaicą, reikalaudami, kad jisai nuo savo pareigų atsisakytų.

Arabų kovos su anglais

Jau buvo rašyta apie vis stiprėjantį arabų sukilimą Palestinoje, kur jie daugelį vietų yra jau paėmę į savo rankas. Arabų sukilėlių skaičius diena dienon auga. Podraug viso pasaulio arabai yra griežtai nusistatę, kad Palestina turinti priklausyti tiktai arabams, kurie garantuoja iki šiol atvykusiems į Palestiną žydams lygias teises. Užtat daugiau žydų į Palestiną arabai įyra pasiryžę neįsileisti.

Tuo tarpu žydai yra nusistatę iki paskutiniųjų kovoti už tai, kad Palestina priklausytų tiktai žydams.

Tačiau iki šiol Palestiną valdo anglai, kurie dabar prieš arabus ėmėsi karo priemonių. Būtent, su arabų sukilėliais pradėjo kovą reguliari anglų kariuomenė. Ji pirmiausiai užėmė visą Jeruzalę ir dabar puola tas vietas, kur yra įsigalėję arabų sukilėliai. Vietomis įvyksta labai atkaklių mūšių.

O tie toliau šaudo

Kai Europoje vyksta nepaprasti politiniai dalykai, kai keičiamos valstybių sienos ir sudaroma visiškai nauja padėtis — tai Sovietų Rusijoje šaudomi beveik paskutiniai diplomatai.

Švedų spaudos pranešimu, šiomis dienomis į Maskvą buvo atšaukti Sovietų Rusijos atstovai iš Rygos ir Kauno ir suimti. Be to, pranešama, kad nesenai buvo sušaudyta 18 inžinierių, kurie savo metu prižiūrėjo statomas Lenkijos pasienyje tvirtoves.

Lietuvių-Prancūzų Draugija

„Liet. Aidas" rašo, kad spalių 17 d. įvyko pirmas Lietuvių-Prancūzų Draugijos 1938/39 m. eigai išrinktos valdybos posėdis. Valdyba pasiskirstė pareigomis: pirmininkas — V. D. Un-to rekt. Mykolas Romeris, vicepirmininkai: M. Urbšienė, Valušienė, B. de la Sablière, Prancūzijos pasiuntinybės sekretorius, iždininkas—adv. Dr. Pr. Vikt. Raulinaitis, sekretorius—Dr. Stasys Daukša, valdybos nariai—Val. Gustainis, Dr. Dielininkaitis.

Apie draugijos prancūzų kalbos ir literatūros kursus pranešimą padarė Dr. Raulinaitis. Kursus pastoviai lanko 211 klausytojų, kurie sudaro 13 grupių. Veikia viena grupė mokyklinio amžiaus vaikų. Netrukus bus sudaryta antra grupė ir vaikai bus paskirstyti pagal amžių: mažesnieji ir vyresnieji.

Draugijos biblioteka, kuri pavasarį praturtėjo 576 tomais Prancūzijos Užsienių Reikalų Ministerijos dovana, veikia kasdieną, išskyrus šventadienius. Naujos, iš Prancūzijos gautos knygos, jau įrištos, sukataloguotos ir duodamos skaitytojams. Nuo šio mėnesio draugija reguliariai pirks literatūrines naujienas, kurios tuojau galės būti skaitytojams duodamos naudotis.

Taip pat Kaune veikia ir draugijos skaitykla, kur lankytojai randa pranc. laikraščių, žurnalų, kurių skaičių draugija nutarė padidinti.

— Šiuo metu Kauno miesto savivaldybės turtas yra įkainojamas 75 mil. litų. Nuo šių metų pradžios šis turtas padidėjo 5 milijonais litų.

Per mėnesį 1.000 lėktuvų

Aukštuose administracijos sluoksniuose reiškiama nuomonė, kad reikale Jungtinės Amerikos Valstybės galėtų daryti konkurenciją Vokietijai, pastatydamos tokį pat lėktuvų skaičių, tik dar aukštesnės kokybės. Šiuo tarpu nemanoma tokios konkurencijos imtis, bet tik nurodoma, kad Jungtinės Amerikos Valstybės per mėnesį galėtų išleisti 1.000 lėktuvų. Kariniuose sluoksniuose duodama suprasti, kad toks skaičius galėtų būti lengvai pasiektas suvienodinant kai kuriuos lėktuvų tipus ir pertvarkant eilę fabrikų. Karo ministerijai yra įteiktas planas, kuriame numatoma, kad, kilus reikalui, apie 10.000 fabrikų dirbs karo medžiagą. Esą jau pasirašytos ir sutartys. Taip pat esama programos, kuria būtų mobilizuota pramonė, tačiau smulkiau apie šitą programą tuo tarpu nieko neskelbiama.

„Associated Presse" iš Vašingtono praneša, kad Jungtinių Amerikos Valstybių karo ministeris iš Kongreso paprašys leidimo sudaryti oro laivyną, kuris susidėtų iš 4.000 lėktuvų. Tuo būdu Jungtinių Amerikos Valstybių oro laivynas būtų dvigubai didesnis, negu dabar.

×

Tuo pačiu metu pranešama, kad Jungtinių Amerikos Valstybių karo departamentas gavo dar 9 milionus dolerių dasiginklavimui. 4 milijonai skiriami amunicijai įsigyti.

Klaipėdos seimelio rinkimai

Šiemet lapkričio mėnesį pasibaigia Klaipėdos krašto seimelio posėdžiavimo laikas ir bus paskelbti nauji jo rinkimai.

Iš Kauno ir iš Klaipėdos spaudos matyti, kad į seimelio rinkimus jau ruošiamasi. Pirmiausia paskelbta seimelio rinkimų tvarka, kuri žymiai suprastinta ir padaryta daugiau patogi. Toliau, lietuvių ir vokiečių grupės jau yra numačiusios savo atskirų sąrašų kandidatus.

Lietuviškoji Klaipėdos krašto visuomenė į būsimojo seimelio rinkimus ketina eiti trimis sąrašais. Juos atskirai išstatys ūkininkai, darbininkai ir Lietuvių Visuomenės Sąjunga, kuri į savo eiles turi sutelkusi įvairius Klaipėdos krašto sluoksnius.

Dainų šventės ir aukštosios mokyklos Lietuvoje

Dainų šventės

Didingas, visuotines dainų šventes, kurioje dalyvauja viso krašto visi gabesnieji chorai, Lietuva pradėjo ruošti tiktai 1924 metais. Tais metais įvyko pirmoji tokia dainų šventė; joje dalyvavo 150 chorų su apie 3.000 dainininkų. Nors jungtinis 3.000 žmonių choras tada padainavo tiktai šešiolika nesunkių liaudies dainų, tačiau įspūdį klausytojams padarė labai didelį. Na, neveltui ji buvo pirmoji. Toliau augo chorai, augo ir publikos reikalavimai. Antroji dainų šventė buvo suruošta 1928 metais, o trečioji 1930 Vytauto Didžiojo metais. Šiose šventėse jau dalyvavo po 7.000 ir 8.000 dainininkų. Tačiau šių švenčių ruošėjams jau buvo padaryta įvairių priekaištų. Tada buvo nusistatyta ketvirtąją dainų šventę suruošti tiktai 1938 metais, Lietuvos nepriklausomybės dvidešimtmečio sukaktuvėms. Atrodė, kad bus pakankamai laiko puikiai pasiruošti, ir šventė turės būti be jokių priekaištų. Ir štai, daugelio taip lauktoji dainų šventė šiemet visai nepavyko. Muzikai kaltinami, kad jie nerūpestingai ruošėsi ir chorams davė per sunkią dainų programą, muzikai kaltina chorus už nepakankamą pasiruošimą, visuomenė kaltina šventės ruošėjus už nepakankamą organizuotumą ir veiklumą. Kas bebūtų kaltas, visuotinoji dainų šventė šiemet Lietuvoje neįvyko. O jai buvo vis tiktai ruoštasi. Norą šventėje dalyvauti buvo pareiškę 400 chorų su apie 18.000 dainininkų. Ir dauguma chorų buvo gana gerai pasiruošę. Visi nesuskubo pasiruošti, nes dalis dainų gaidų jiems buvo vėlai duota, o programoje buvo įtraukta sunkių dainų.

Dabar skelbiama, kad visuotinoji dainų šventė įvyks tiktai po penkerių metų, kai Lietuva minės dvidešimties penkerių metų sukaktuves. Tuo tarpu dainos meną ugdyti, chorams lavinti ir didžiajai dainų šventei ruošti manoma rajoninėmis dainų šventėmis. Tenka pažymėti, kad rajoninių dainų švenčių idėja yra visai sveikintina. Tačiau sritinės dainų šventės nė kiek nekliudo dažniau ruošti ir visuotinąsias dainų šventes.

Dvi sritinės (rajoninės) dainų šventės jau buvo suruoštos pernai — Panevėžyje ir Marijampolėje; šiemet — Klaipėdoje ir Ukmergėje, ateinančiais metais bus Rokiškyje, Šiauliuose ir Alytuje.

Sritinės dainų šventės jau turi ir nusistovėjusią, beveik vienodą programą. Jos tęsiasi dvi dienas. Pirmą dieną būna simfoninės muzikos koncertai ir atskirų stipresnių chorų varžybos. Geriausiai pasireiškusiems chorams duodamos dovanos. Kitą dieną didžioji šventės programa; čia eilę dainų dainuoja jungtinis choras, kuriame dalyvauja visų chorų dainininkai; be to, kartais būna ir mažesni chorų junginiai.

Srities dainų šventės leidžia žmonėms visam krašte kartkartėmis pasiklausyti galingo chorų dainavimo, chorus skatina stropiau ruoštis į varžybas, nes varžybose gali dalyvauti ir chorai — svečiai, atkeliavę iš bet kurios tolimesnės vietos.

Į sritines dainų šventes paprastai suvažiuoja po 70 — 100 chorų ir po 2.000 — 3.000 dainininkų. Taigi sritinės dainų šventės yra visai gera priemonė palaikyti chorų judrumui bei dainos menui kelti. Berods, šia priemone teks naudotis iki 1943 metų, kada, reikia tikėtis, bus išgirstas visos Lietuvos chorų choras.

Aukštosios mokyklos

Šiemet Lietuva, minėdama savo nepriklausomybės dvidešimties metų sukaktuves praturtėjo keliomis aukštosiomis mokyklomis. Visas reikalingas aukštąsias mokyklas ilgesnį laiką nebuvo galima įsisteigti. Nebuvo žmonių, galinčių tokiose mokyklose mokslus dėstyti, nebuvo galima tikėtis didesnio jose klausytojų skaičiaus, trukdė jų steigimą ir lėšų klausimas. Todėl kai kuriems specialiems aukštiesiems mokslams čia gabūs vyrai buvo siunčiami į užsienius; tai buvo daugiausia karininkai, menininkai, miškininkai, veterinarijos gydytojai. Dabar visų čia paminėtų sričių specialistai buvo paruošiami Lietuvoje, o į užsienius bus siunčiami tiktai išimtinais atsitikimais.

Prie naujų aukštųjų mokyklų steigimo buvo einama palaipsniui. Sakysim, aukštieji karininkų kursai per eilę metų priaugo prie aukštosios karo mokyklos tipo; meno mokykla per 15 metų įgavo meno akademijos pobūdį. Todėl šiemet ir susidarė sąlygos įsteigti kelias aukštąsias mokyklas.

Aukštojo mokslo miškininkams ruošti nebus atidaryta atskira mokykla. Tą uždavinį atliks universiteto miškininkystės skyrius, naujai įsteigtas. Bakteriologijos institutas pertvarkytas į veterinarijos akademiją: tai aukštoji veterinarijos mokykla veterinarijos gydytojams ruošti.

Meno mokykla reformuojama į aukštąją meno mokyklą arba akademiją. Pagaliau, aukštieji karininkų kursai bus pertvarkyti dar šiemet į Vytauto Didžiojo Aukštąją Karo Mokyklą. Iki šiol veikusioji Karo Mokykla veiks ir toliau. Jos uždavinys nuolat ruošti jaunų karininkų kadrus. Į Aukštąją Karo Mokyklą galės stoti tiktai gabūs karininkai, pabuvę kariuomenės pulkuose ir aukštajam mokslui pasiruošę. Aukštosios Karo Mokyklos įstatymas jau padėtas svarstyti Seime.

Taigi nuo šių metų Lietuva turės visas reikalingiausias aukštąsias mokyklas: 1) universitetą, 2) žemės ūkio akademiją, 3) komercijos institutą, 4) pedagogikos institutą, 5) muzikos konservatoriją, 6) veterinarijos akademiją, 7) Vytauto Didžiojo aukštąją karo mokyklą ir 8) aukštąją meno mokyklą.

V.D.V.

Kaip vyko Europos moterų krepšinio rungtynės

Kaip jau buvo rašyta, šio mėnesio 12 — 16 dienomis Italijos sostinėje Ryme buvo suorganizuotos pirmos Europos valstybių moterų krepšinio rungtynės. Jose dalyvavo šios Europos valstybės: Italija, Lietuva, Lenkija, Prancūzija ir Šveicarija. Pirmenybių kalendorius buvo tokis*):

Spalio 12 dieną: Prancūzija — Šveicarija ir Lietuva—Italija.

spalio 13 d.: Italija—Lenkija ir Lietuva—Šveicarija;

spalio 14 d.: Lietuva—Prancūzija ir Lenkija—Šveicarija;

spalio 15 d.: Lenkija—Prancūzija ir Šveicarija—Italija;

spalio 15 d.: Lietuva—Lenkija ir Prancūzija—Italija.

Šias Europos moterų krepšinio rungtynes italai buvo surengę labai puošniai. Sporto stadionas, kuriame vyko rungtynės, buvo papuoštas visų dalyvavusių valstybių tautinėmis vėliavomis. Rungtynių salė buvo puikiai apšviesta reflektoriais, kurie sudarė tokį vaizdą, tarsi buvo žaidžiama ne salėje, bet lauke, saulės šviesoje.

Kaip iš rungtynių kalendoriaus matyti, Lietuvos moterims pirmiausia teko susiremti su italėmis. Panašiai buvo ir 1938 metais Rygoje, kur Europos vyrų krepšinio pirmenybėse pirmon „ugnin" buvo išvesti lietuviai su italais. Ir koks panašumas! Kaip tą kartą lietuviai nugalėjo italus (22:20), taip šį kartą lietuvės — itales (23:21). Lietuvėms rungtynės buvo nelengvos: italės buvo stiprios; jos buvo šeimininkės; jų sava aplinka, jų publika, savi žiūrovai, kurie moraliai rėmė, aišku, tik jas. Ir rėmė nepaprastai. Riksmas, triukšmas — didžiausias. Bet vis dėlto lietuvės moterys tame triukšme galvų nepametė ir itales nugalėjo. Pirmas kėlinys pasibaigė 18:12 lietuvių naudai. Italės ėmė sparta, energija, ryžtingumu, o lietuvės pastatė savo atkaklumą ir tikslesnį taktinį žaidimą. Ir jos paėmė viršų (23:21).

Tą pačią dieną Prancūzija lengvai įveikė Šveicariją (43:18).

Antrą dieną rungtynės pradėtos Lenkijos ir Italijos moterų susitikimu. Italės po pralaimėjimo prieš Lietuvą žaidė su ypatingu atkaklumu ir pasiryžimu. Lenkės taip pat parodė savo gerą pasiruošimą. Tačiau prieš itales jos neatsilaikė ir rungtynės pasibaigė italių naudai (23:18).

Tą pačią dieną Lietuvos moterims rungtis su Šveicarijos moterims buvo daug lengviau, nes šveicarietės buvo žymiai silpnesnės. Nors publikos simpatijos buvo šveicarių pusėje, tačiau jos neįstengė ryškiau išvystyti savo jėgų ir lietuvių buvo nugalėtos žymia persvara, būtent, 28:10.

Trečią dieną lietuvės vėl rungėsi nedykai. Susirėmimus su prancūzėmis — ir jas nugalėjo (20:14). Sporto sluoksniuose Prancūzijos moterų rinktinė buvo laikoma viena iš rimčiausių. Rungtynės buvo didelės spartos, labai gyvos ir kovotiškos. Publika ir šį kartą lietuvių nepalaikė. Pykdama, kad jos pirmą dieną nugalėjo itales, ji prancūzėms plojo, o lietuvėms net imdavo švilpti. Tačiau lietuvės nenusiminė. Pirmame kėlinyje jos laimėjo žymią persvarą (18:4). Antrame kėlinyje prancūzės ėmė daryti pažangą, bet lietuvių įveikti vis dėlto neįstengė, ir rungtynės pasibaigė lietuvių moterų laimėjimu (20:14).

Tos pačios dienos antrose rungtynėse Lenkija labai lengvai nugalėjo Šveicariją (34:6).

Ketvirtą dieną lietuvės nežaidė, jos buvo laisvos. Rungėsi tiktai Italija su Šveicarija ir Lenkija su Prancūzija. Pirmosios rungtynes pasibaigė Italijos laimėjimu (59:8), antrosios — Lenkijos (24:19). Po šių rungtynių iš Europos krepšinio meisterių kandidačių iškrito Prancūzija. Apie Šveicariją jau nebuvo nė kalbos, nes ji nebuvo laimėjusi nė vienų rungtynių. Pasiliko kandidatėmis Lietuva, Italija ir Lenkija. Tačiau visa tai turėjo nulemti paskutinės dienos rungtynės Lietuvos su Lenkija ir Prancūzijos su Italija.

Pagaliau, susilaukta galutinių vaisių. Ketvirtą dieną Italijos moterys nugalėjo prancūzes (34:18), o lenkės — lietuves (24:21).

Visus rungtynių davinius suskaičius, padėtis pasirodė tokia:

	rungt.	taškų	krepšių
1. Italija	4	6	141:68
2. Lietuva	4	6	92:69
3, Lenkija	4	6	101:66
4. Prancūzija	4	2	94:76
5. Šveicarija	4	0	42:164

Pirmos trys vietos tarp lygiai taškų surinkusių valstybių — Italijos, Lietuvos ir Lenkijos — buvo paskirstytos pagal tarpusavio pralaimėjimų mažumą. Štai kaip: Italijos vienintelis pralaimėjimas prieš Lietuvą buvo dviejų taškų skirtumu (21:23), Lietuvos prieš Lenkiją trijų taškų skirtumu (21:24), o Lenkijos prieš Italiją aštuonių taškų skirtumu (19:27). Ir tuo būdu Italijai teko pirmoji vieta, Lietuvai — antroji, Lenkijai — trečioji vieta. Toks matematiškas apskaičiavimas buvo padarytas todėl, kad šioms nereikėtų dar kartą peržaisti.

Po galutinų rungtynių buvo paskelbtos užimtos vietos ir laimėjusioms valstybėms dvi pirmas vietas išdalintos dovanos. Italija gavo italų fašistų partijos paskirtą dovaną — masyvinę sidabrinę taurę. Lietuva gavo Rymo gubernatoriaus dovaną — gražią menišką statulą, kuri vaizduoja legendinius Rymo miesto įkūrėjus Romą ir Romulą. Dovanas įteikė Italijos krepšinio sąjungos gen. sekretorius Vaccaro.

Šios pirmosios Europos moterų krepšinio rungtynės buvo aprašomos visos Europos spaudoje. Plačiausiai, žinoma, aprašinėjo italų spauda. Neatsiliko ir Lietuvos laikraščiai. Vienas italų laikraštis („Gazzeta della Sport") buvo paskelbęs anketą tarp krepšinio specialistų: kuri yra geriausia krepšininkė iš visų dalyvaujančių valstybių komandų. Anketa parodė štai kį dalyką: *Lietuvos moterų komandos dalyvė Mileraitė pripažinta geriausia Europos krepšininkė.*

*) Žinios imamos iš „Lietuvos Aido".

DRAS MARTYNAS YČAS. 9)

ATSIMINIMAI

Nepriklausomybės keliais

Centralinis Komitetas nuo karo nukentėjusiems šelpti pasidalijo į dvi dalis: viena dalis pasiliko Vilniuje, kita dalis, drauge su pabėgėlių masėmis, išvažiavo į Rusiją. Dar mums nebuvo aišku, kur mes turėtume įsikurti. Vieni norėjo Maskvoje, šalia didžiųjų visuomenės organizacijų, kaip visos Rusijos Miestų Sąjungos, Žemietijų Sąjungos ir kitų, kiti nurodinėjo Pskovą, kur dirbo plačiai išsivysčiusi senatoriaus Zubčaninovo vadovaujama organizacija „Sievero pomošč". Mano buvo nusistatyta perkelti Komiteto veikimą tenai, kur yra Rusijos vyriausybės centras, kur veikė didžiosios kunigaikštytės Tatjanos komitetas, būtent į Petrapilį. Taigi, pirmiausia aš su K. Šalkausku tenai ir nuvykau.

K. Šalkauskas, kol kiti nariai atvyko, buvo mano dešinioji ranka; jis turėjo generalinį įgaliojimą visiems reikalams: ir sekretoriaus, ir iždininko, ir pirmininko pavaduotojo. Jis taip pat padėjo man suorganizuoti ir „Lietuvių Balsą". Šiek tiek C. Komitetą aptvarkius, kai atvyko kun. J. Tumas ir perėmė reikalų vedimą, K. Šalkauskui buvo pavesta suorganizuoti pabėgėlių registracijos biuras, kurį paskui jis ir vedė. Vyriausias registracijos biuro tikslas buvo surasdinėti išsklaidydas šeimas ir paklydusius vaikus. Šis reikalas buvo labai svarbus, nes nuo tėvų nuklydusių vaikų buvo suregistruota apie 16000. Greta šios organizacijos buvo sumanyta įsteigti dar biuras pabėgėliams juridinę pagalbą teikti. Be K. Šalkausko, šiam biurui vadovavo dar šie advokatai: A. Tumėnas, Cesevičius, C. Petraškevičius ir A. Spurga. Šio biuro pavyzdžiu vėliau buvo įsteigtas toks pat biuras ir prie didž. kunig. Tatjanos komiteto, tik, žinoma, su daug platesniais pagrindais. Tatjanos komitetas į savo biurą kooptavo K. Šalkauską nariu ir jam pavedė parašyti brošiūrą „Ssudnaja pomošč". Susikūrus prie vidaus reikalų ministerijos tam tikrai tarybai pabėgėliams globoti, jis ir į ją įėjo nariu, kaip C. Komiteto atstovas. Apskritai, K. Šalkauskas atstovavo C. Komitetą įvairiose įstaigose organizacijai plėsti.

Darbas buvo plečiamas labai greitai. 1915 metų pradžioje Komitetas jau turėjo užregistravęs 114.000 lietuvių ir virš 80 skyrių. Buvo suorganizuotos ir įsteigtos apie 64 pradžios mokyklos. Tiek pat buvo įsteigta prieglaudų seniams ir vaikams. Suorganizuota keliolika darbo biržų. 1916 m. kovo mėn. jau buvo galima sušaukti platus pasitarimas, kuriame dalyvavo 84 asmenys, Centro Komiteto nariai, jo įgaliotiniai, skyrių vedėjai, o taip pat kitų lietuvių organizacijų pabėgėliams globoti atstovai, kaip Maskvos, Odesos, Kijevo, Smolensko ir Rygos komitetų. Šis darbas palaipsniui plėtėsi ir toliau. Visoje Rusijoje buvo įkurta 251 skyriai ir tiek pat įsteigta mokyklų su lietuvių kalbos dėstymu.

Taip susiorganizavus, tuojau buvo paleistos instrukcijos ir atsišaukimai į visuomenę, kad darbu ir pinigais paremtų Komiteto veikimą. Suprantamas dalykas, kad toliau vargo savo aukomis negausi mūsų visuomenė išlaikyti nepajėgė. Komitetas, dar jam Vilniuje tebesant, kaip matėme, laikėsi iš Tatjanos komiteto ir iš kitų rusų bei lietuvių visuomenės organizacijų lėšų. Aišku, kad tie, kurie išliko sveiki nuo karo, galėjo daugiau padėti nukentėjusiems nuo karo žmonėms. Bet privatinių organizacijų jėgomis tokio didelio vargo ir nelaimės niekas negalėjo palengvinti. Čia reikėjo teikti pagalbą valstybiniu mastu. Jei būdami Vilniuje džiaugėmės gavę mėnesinės pašalpos 10.000 rub. ir dar labiau džiugome pasiekę 50.000 rub. iš Tatjanos komiteto, tai dabar, kad nors šiek tiek būtų galima suteikti pagalbos, reikėjo išgauti mėnesinės pašalpos šimtus tūkstančių rublių.

Tatjanos komitetas, jo centralinis organas, buvo sudarytas iš aukštų asmenų. Garbės pirmininkė buvo didž. kunigaikštytė Tatjana Nikolajevna, ateidavo tiktai į posėdžius, kurie būdavo kviečiami bent vieną kartą per mėnesį — Žiemos Rūmuose. Tatjana dažniausiai ateidavo su savo sesute did kun. Olga. Jos abi buvo labai simpatingos ir kuklios. Man tekdavo sėdėti visai arti Olgos Nikolajevnos. Mus skirdavo tiktai viena kėdė jų freileinos baronesos Bukshevden, kuri tačiau retai į posėdį teatvykdavo. Už Olgos Nikolajevnos sėdėdavo Tatjana. Abi jos mėgdavo piešti posėdžio dalyvius ir neretai karikatūras. Nupiešusios, kaip gimnazistės, po stalu rodydavo man. Aš visuomet jų piešinius pagirdavau. Mudu su sekretorium Nikitinu tokių piešinių buvome surinkę kelias dešimtis. Buvome net sumanę iš jų albumą išleisti ir pardavinėti pabėgėlių naudai, bet revoliucija šį sumanymą įvykdyti sutrukdė.

Komitete, šalia caro ir carienės kamerherų, senatorių, buv. ministerių, sėdėjo tautų atstovai: lenkai — V. Dumos narys H. Swiencickis, V. Tarybos narys grafas Vielepolskis, žydų — baronas Ginzburgas, lietuvių — V. Dumos narys M. Yčas ir latvių — V. Dumos narys J. Zalit'as. Dalyvių sąstatas buvo labai geri. Darbas ėjo darniai ir sutartinai. Komiteto nariai stengdavosi visus reikalus spręsti objektingai, bet dauguma šių aristokratų nepažinojo pabėgėlių ir nuo karo nukentėjusių gyvenimo bei jų vargų. Bet pats komiteto pirmininkas A. B. Neidgardas, kuris važinėjo į pafrontę ir giliai studijavo pabėgėlių gyvenimą, visa širdimi atjausdavo jų vargus ir pagal galimumą padėdavo kiekvienai organizacijai be skirtumo tautos ir tikybos. Jis savo politika plačiai išvystė darbą ir subūrė aplink komitetą visas organizacijas, kurios vietose šį darbą sėkmingai dirbo. Man, įėjusiam į šio Komiteto narių sąstatą dar karo pradžioje, bedirbant praktiškai su nukentėjusiais dėl karo žmonėmis, Tatjanos komitete teko užimti gana aktingą vietą. Gerai nustatyti su A. B. Neidgardu santykiai dar Vilniuje vis stipriau ir išsivystė į labai draugingą bendradarbiavimą. Tokių gerų santykių dėka, mūsų lietuvių organizacijoms nepašykštėta pinigų. Mūsų klausimai ir sąmatos būdavo visuomet su dideliu palankumu Neidgardo komitetui referuojamos ir komiteto sprendžiamos. Tiktai latvių atstovas Zalitas, kuris buvo Neidgardo ir kunigaikščio Volkonskio pakviestas mano nurodymu, bandė du kartus, jau sąmatas priėmus, balsiai pareikšti, kad lietuviams esą perdaug duodama. Bet aš V. Dumos narį Goldmaną įspėjau, kad jei Zalitas nesiliaus lietuvių adresu pastabų daręs, tai aš imsiu veikti prieš latvius. Tatai Zalitas susipratė, mane atsiprašė ir nusiramino.

(B. d.)

Bičiulių draugingumas ir Rymo—Berlyno ašis

Kad paskutiniais metais Europos padėtis darosi vis neramesnė, rodo ištisa eilė įvykių. Jau, rodos, didieji politikai susivažiavę paduoda sau rankas, susitaria saugoti taiką, patenkina savo didelius apetitus, tai tik, žiūrėk, ir savaitei ir dviems nepraėjus, iškyla aikštėn naujų nesusipratimų, naujų priešingumų, kurie ruošiamasi numalšinti ateities baisiuoju karu. Nėra nuoširdumo. Net ir tie, kur šiandie susirišę bičiulystės ryšiais, nenori pasitikėti vienas antru. Kiekvienas ieško rytojaus dienai vis naujų sutarčių, vis naujų sąjungų. Politiniu atžvilgiu Europa panaši dabar į didelį voratinklį. Kiekviename kampe skersai ir išilgai susikerta nutiestos politinių sąjungų ir sutarčių gijų gijos, kurios, mažiausiam vėjeliui papūtus, ima siūbuoti ir trūkinėti.

Miuncheno konferencijai praėjus jau atsiranda naujų painiavų. Du didžiausi bičiuliai Musolinis ir Hitleris, rodos, pamaži ima vienas į antrą skersuoti. Po to, kai Čekoslovakija ėmė dairytis į vokiečių pusę ir ieškoti ten savo politikai atramos, tarp Vokietijos ir Italijos atsirado skirtumų dėl vengrų dalies Čekoslovakijoje. Italai palaiko vengrus, o vokiečiai čekus. Pirmieji nori leisti Vengrijai būti trečiaja didele Čekoslovakijos karpytojų dalyve ir mielai matytų vengrus su Lenkija bendrą sieną turint, antrieji su tokiais norais nesutinka. Hitleris dabar jau palaikąs Čekoslovakiją (skaityk žinią „Vokiečiai prieš bendrą Lenkijos Vengrijos sieną") Lenkija ir Vengrija savo bendros sienos reikalingumą teisina bolševizmo pavojumi. Bet vokiečiai, pakeitus Čekoslovakijai savo užsienio politiką, su tuo aiškinimu nesutinka. Jų nuomone, dabar bolševizmas jau nebegresiąs. Kalbėti, aiškintis abi pusės gali kaip nori. Tačiau visi supranta, kad nenoras prileisti vengrų su lenkais prie bendros sienos pagrįstas visai kitais sumetimais. Tas nesutikimas tik aiškiai rodo, kad bičiuliai nepasitiki vienas antru ir iš anksto, kol dar ne vėlu, stengiasi apsidrausti naujomis sienomis bei sutartimis. Kaip pasibaigs vengrų-čekoslovakų ginčas, tur būt, netrukus sužinosime. Bet įdomu čia dar pažiūrėti, kokia Prancūzijos elgsena šito ginčo atžvilgiu. Reikia pasakyti, kad jai padėtis čia gana kebli. Norėdama užkirsti vokiečiams toliau veržtis į rytus, Prancūzija, žinoma, turėtų palaikyti Vengrijos pusę. Juo labiau, kad dar tebeveikia Prancūzijos-Lenkijos sąjunga. Bet iš kitos pusės nepatogu visai atstoti ir nuo Čekoslovakijos, kurios galutinė užsienio politikos kryptis dar gali būti ir kitokia, negu šiandien. Esą kai kurie Prancūzijos ministerių kabineto nariai linkę susibičiuliauti su Italija ir vėliau bendromis jėgomis paspausti Vokietiją. Užsienių reikalų ministeris dar nesąs galutinai nusistatęs, katrą pusę palaikyti. Tačiau linkstąs taip pat į Čekoslovakijos pusę. Apskritai, Prancūzija dabar dar vis ieškanti savo užsienio politikai naujo kelio, ir pats Bone dar nežinąs, kokia būsianti prancūzų užsienio politika. Antrai ketveriukės porai, Prancūzijai ir Anglijai šiuo metu, tur būt, įdomiausia būtų susilaukti Berlyno-Rymo ašies nesusipratimo dėl čekų-vengrų ginčo.

Ir tikrai įdomu būtų žinoti, kokį kompromisą suras abidvi pusės, kaip susitars vienas antro galybe nepasitikį milžinai ir kas turės nusileisti. O gal čekų-vengrų byla taps ilgainiui tuo žvirgždu, kurs, patekęs į Rymo-Berlyno ašį, ims kaitinti abidvi pusi ir prives vėl prie didesnių ir rimtesnių Europos nesusipratimų, kurie pareikalaus naujų sukrėtimų ir gal naujų aukų.

Tokiu laiku, kada daugiau slaptai veikiama, kada eiliniams piliečiams dažnai aiškiai nežinomi politikų ėjimai, esti dideliu ir staigių netikėtumų. Dėl to kiekvienas Europos kraštas, didelis ir mažas, kaip įmanydamas, rengiasi būti pasiruošęs kiekvienam netikėtam įvykiui ir ginkluojasi. Tas ginklavimasis aiškiai rodo visų baimę. Ir supranTama, galiūnų ekonominiams ir tautiniams reikalams bei apetitams vis augant ir bičiuliai ima vienas antru nebepasitikėti. Nesant tarptautinės drausmės, stengiasi kiekvienas bent pats apsidrausti. Šitokiu laiku niekas negali būti pastovaus ir tikro. Dėl to ir artimiausių sąjungininkių bičiulystei dažnai gresia pavojus, o jų bendrai nukaltos ašys nuo perdaug didelių politinių sunkumų dažnai ima noromis nenoromis braškėti.

Mums, šio krašto lietuviams, dėl tų visų įvykių kol kas nei geriau, nei blogiau. Bet valstybei, įsitraukus į kokį netikėtą karą, žinoma, gerumo nėra ko laukti. Šiokia ar tokia taika — vis tik yra geriau, nei karas.

Lūšėnas.

Aš siūlau

Rašė Runcimanas

Žmonės turi menką atmintį, jei taip greit pamiršo Čekoslovakijos padalinimo autorių anglą Runcimaną. Paaštrėjus Čekoslovakijos — Vokietijos ginčui, spaudoje niekur nebuvo suminėta Runcimano pavardė, lyg šio žmogaus visiškai nebūtų. O tuo tarpu Runcimanas buvo ir yra, tik apie jį nieko nerašo, nors jo galutinis raportas, parašytas rugsėjo 21 dieną buvo aiškus pasiūlymas atiduoti Čekoslovakijos dalį Vokietijai. Pažymėtina ir tai, kad vokiečių šnipai Londone susekė Runcimano raporto turinį ir Hitleris, kalbėdamas Berlyne rugsėjo 25 dieną, jau žinojo, kad anglai sutinka atiduoti Sudetus Vokietijai ir todėl taip griežtai pastatė reikalavimus.

Visa tai, aišku, yra jau praeitis — istorija. Tačiau įdomu susipažinti nors su svarbesnėmis Runcimano raporto vietomis.

„Kai aš ėmiausi uždavinio tarpininkauti tarp Čekoslovakijos vyriausybės ir vokiečių sudetų partijos, — rašo lordas Runcimanas savo pranešimo pradžioje, — man buvo palikta visiška laisvė gauti savas informacijas ir padaryti savas išvadas; aš neturėjau pareigos daryti bet kokį pranešimą. Tačiau dabartinėmis aplinkybėmis gali būti jums naudinga žinoti tas galutines pažiūras, kurias aš susidariau savo misijos rezultate, ir tam tikrus teikimus, į kuriuos tenka atsižvelgti, ieškant pastovaus išsprendimo."

„Atvykęs į Prahą rugpiūčio mėnesį, aš tuojau susidūriau su klausimais: 1. konstituciniu, 2. politiniu ir 3. ekonominiu. Tiesioginiai ir neatidėliojamai man teko nagrinėti konstitucinis klausimas. Tuo metu reikėjo duoti tam tikro laipsnio Home Rule (autonomija) sudetų vokiečiams Čekoslovakijos respublikos ribose. Apsisprendimo klausimas dar nebuvo iškilęs aštria forma.

„Mano uždavinys buvo susipažinti su klausimo istorija, su veikiančiais asmenimis ir su abiejų pusių siūlymais klausimą išspręsti... Po visos eilės privatinių pasitarimų tarp sudetų vadų ir čekų valdžios atstovų, Čekoslovakijos vyriausybė priėmė naują derybų bazę ir pranešė man rugsėjo 5 dieną ir sudetų vadams rugsėjo 6 dieną. Tai buvo vadinamasis ketvirtasis planas".

„Ant šios palankios ir viltingos bazės tuojau turėjo būti pradėtos derybos, bet man mažai belieka abejojimų, jog kaip tik tas faktas, kad siūlymai buvo tokie palankūs, sukėlė prieš juos kraštutinių sudetų partijos narių pasipriešinimą".

„Čekų vyriausybė betgi tuojau patenkino sudetų vokiečių reikalavimus tuo klausimu, ir preliminarinis ketvirtojo plano svarstymas buvo pradėtas rugsėjo 10 dieną. Ir vėl čia aš esu įsitikinęs, kad tai netiko sudetų ekstremistų politikai, todėl incidentai buvo sukurstyti ir išprovokuoti rugsėjo 11 dieną o dar didesniu mastu rugsėjo 12 dieną po Hitlerio kalbos."

„Buvo visai aišku, kad mes negalime dabar grįžti prie tos vietos, kur mes buvome prieš dvi savaites ir turime skaityti su nauja situacija, kaip ji susidarė. Atmetus Čekoslovakijos vyriausybės siūlymus rugsėjo 13 dieną ir Henleinui derybas nutraukus, mano funkcijos, kaip tarpininko iš tikrųjų buvo baigtos. Tiesioginis ir netiesioginis sudetų vadų sąryšis su Reicho valdžia pasidarė dominuojantis veiksnys situacijoje. Ginčas jau nebebuvo vidinis. Į mano funkcijas neįėjo bandyti tarpininkauti tarp Čekoslovakijos ir Vokietijos. Atsakomybė už galutinę derybų nutraukimą, mano įsitikinimu, tenka Henleinui ir Frankui ir tiems jų rėmėjams krašto viduje ir užsienyje, kurie skatino juos į ekstremistinius ir nekonstitucinius veiksmus."

„Aš turiu vis dėlto daug prijautimo ir sudetų reikalui. Sunkus dalykas būti valdomam svetimos rasės, ir aš susidariau įspūdį, kad čekoslovakų valdymas sudetų srityse per pastaruosius dvidešimts metų, nors ir nebuvo priespaudiškas ir jau tikrai ne „teroristiškas", bet vis tik pasižymėjo netaktingumu, stoka supratimo, smulkia netolerancija, skriaudimu ligi tokio laipsnio, kad vokiečių gyventojų nepasitenkinimas ėjo neišvengiamo sukilimo linkme. Sudetų vokiečiai taip pat numatė, kad praeityje jiems buvo Čekoslovakijos vyriausybės duota daug pažadų, bet įvykdyta buvo maža arba visai nieko. Šis patyrimas sukėlė ryškų nepasitikėjimą vadovaujančiais čekų politikais. Aš negaliu pasakyti, kiek tas nepasitikėjimas yra paremtas ar neparemtas, bet jis yra, ir dabar net taikingiausi siūlymai neranda pasitikėjimo sudetų gyventojų tarpe".

Atrodo, kad, lankščiai prisitaikant aplinkybėms, kartu pasikeitė ir lordo Runcimano pažiūros į galimą sudetų problemos išsprendimą, nes tolesniame savo raporte jis jau rašo:

„Man pasidarė savaime suprantama, kad tuojau reikia duoti pilną apsisprendimo teisę toms pasienėnems sritims tarp Čekoslovakijos ir Vokietijos, kur sudetų gyventojų žymi dauguma... Tų gyventojų labai didelė dauguma nori susijungimo su Vokietija. Koks nors plebiscitas ar referendumas būtų tik grynas formalumas".

×

Iš tolesnių Runcimano raporto siūlymų — rašo „Vakarai": aiškėja, kad ir toliau taikai palaikyti veiksmų laukiama daugiausiai iš Čekoslovakijos ir nė vienu žodžiu neužsimenama, kuo turėtų kitas jos partneris, Vokietija, prisidėti prie pastovios taikos sąlygų sudarymo. Čekoslovakija turi būti neutralizuota, joje turi būti uždrausta neapykanta kitoms valstybėms agitacija, palikusių dar jos ribose sudetų atstovas turi gauti portfelį Prahos kabinete, o už visa tai Čekoslovakija gaus labai problematiškas garantijas „paramos neišprovokuoto užpuolimo atveju". Trumpai sugalvus, iš viso Runcimano pranešimo kyšo ta pati vienašališkų nuolaidų dvasia

Ne be reikalo sudetai dainuodavo:

„Wir brauchen keinen Weihnachtsmann. Wir haben unsren Runciman".

(„Mums nebereikia Kalėdų senelio, nes turime savo Runcimaną")

— Spalių 19 d. Lietuvos kariuomenės vadas ir krašto apsaugos ministeris gen. Raštikis pasakė per radijo kalbą, kurioje pareiškė savo nuomonę krašto gynimo ir, apskritai, vastybės stiprinimo reikalu.

— Telegramų pranešimu, šio mėn. 20 diena Vokietijos — Čekoslovakijos pasienyje įvyko tarp čekų ir vokiečių kareivių kruvinas susirėmimas, kurio metu žuvo šeši čekų kareiviai.

• KORESPONDENCIJOS •

Ceikiniai, Švenčionių apskr. *Licituojama bažnyčia.* Ceikinių bažnyčia pastatyta 1793 m. Ją statė Ceikinių apylinkės gyventojai. Parapija įsikūrė 1904 m. Nuo tų metų Ceikiniuose nuolat gyvena klebonas. Per tą laiką daug kas padaryta: pataisyta bažnyčia, aptvertas šventorius, kapinės, pastatyta klebonija ir sutvarkyti kiti trobesiai. Rodėsi, kad jau nieko nebetrūksta, bet štai ir vėl naujos bėdos atsirado. Vietos dvarininkas Antanas Brinka, nežinia kuo būdu. Į savo dvaro hipoteką įrašė bažnyčią, kapines, kleboniją, visus trobesius ir sklypą žemės, kuriuo visą laiką naudojosi Ceikinių parapijos klebonai. 1937 m. gruodžio 16 dieną visas dvaras už skolas iš licitacijos buvo parduotas. Dabar skolintojai licitacijos būdu parduoda parapijos nuosavybę. Šių metų spalių 15 dieną jau buvo atvažiavęs į Ceikinius iš Švenčionių kamarnikas-antstolis, aprašė bažnyčią, kleboniją, kitus trobesius ir kapines. Visą aprašyta parapijos turtą įvertino per 8 tūkstančius auks. Kamarnikas pareiškė, kad parapijiečiai bažnyčią ir visą jos nekilnojamą turtą turėsią išpirkti, nes kitos išeities nėsą.

Reikia pastebėti, kad Ceikinių parapija yra maža, o žmonės gyvena gana skurdžiai. Parapijiečiai yra labai susirūpinę savo bažnyčios likimu, nes nieku būdu jos iš licitacijos išpirkti negalės. Nesinori tikėti, kad ceikiniečiai už bažnyčią, kurią pasistatė savo lėšomis ir prakaitu, bus priversti dar kartą mokėti. *P.*

Švenčionys. *Lietuvių kalbos reikalu.* Švenčionys yra lietuviškiausios apskrities centras Vilniaus krašte. Šiame mieste mes turėjome Lietuvių gimnaziją, pradžios mokyklų ir nemaža lietuviškų švietimo ir kultūrinių organizacijų.

Lietuviško žodžio valstybinėse ir savivaldybinėse įstaigose nebeužgirsi. Ten nuo aukščiausio iki žemiausio valdininko nieks lietuviškai kalbėti nemoka. Panašiai yra ir ligoninėje. Pavyzdžiui, praėjusį mėnesį į Švenčionių ligoninę buvo atvežtas iš vieno apylinkės kaimo mažas vaikas, kuriam padaryta operacija. Ligoninės gydytojai ir padedamasis personalas turėjo nepaprastai daug vargo, nes negalėjo su juo susikalbėti: vaikas nieko nesupranto lenkiškai, o gydytojai ir patarnautojai nė vienas lietuviškai. Gaila tik, kad Švenčionyse nėra kitos ligoninės. Jei kita būtų, jau vien dėl nesusikalbėjimo lietuviškai šios ligoninės biznis būtų visai menkas.

Lietuviškai galima susikalbėti tiktai Švenčionių teisme, nes ten yra lietuviškai mokąs pasiuntinys (woźny), kuris bylų svarstymo metu dažnai būna vertėju. Teisiamieji ir liudytojai teisėjui kalba lietuviškai, o vertėjas išverčia lenkiškai. *Čepelis.*

Marijampolis, Vilniaus-Trakų apskr. *Lietuvių kalbos jau nebemoko.* Šio kaimo gyventojų daugumą sudaro lietuviai. Iki šiol vietinėje valdinėje pradžios mokykloje bent dviejuose pirmuose skyriuose vieną kita lietuvių kalbos pamoka. Mokytojas H. Olševskis (švenčionietis), pats, kad ir mažai temoka lietuviškai, vis dėlto savaitėje du kartus pamokindavo vaikučius lietuviškai skaityti.

Nuo šių mokslo metų pradžios — nežinia kieno parėdymu — tų pamokų jau nebėra.

Žiūrint iš šalies atrodo, kad jeigu tėvai pareikalautų, kad jų vaikai būtų mokinami ir jų gimtos lietuvių kalbos, tikyba irgi kad būtų dėstoma vaikų gimtąja kalba, tai, atrodo, kad sprendžiamieji veiksniai galėtų atsižvelgti. *Ž.*

Vasiuliai, Daugėliškio valsč. *Apsijuokė.* Seniau Vasiuliai buvo pavyzdingas lietuviškas sodžius. Gyveno visi vieningai ir vienas kitam kojos nestatė. Jei atsirasdavo kokis reikalas, tai visi už vieną, vienas už vis visus stodavo. Todėl ir lietuviškų draugijų skyriai čia pirmiau nei kitur įsikūrė.

Dabar, pakitėjus laikams, pakitėjo ir žmonės. Vis dažniau vienas — kitas buteliukan glesterna, a' ies sumeta ir vienas į kitą žvairom pažiūri. Nėra to sugyvenimo, nėra vienybės. Viena šeima svetimus „dievus" pasikabino, jiems melstis pradėjo, kiti (jų iš viso du) užsimanė „sanitarinę komisiją" Daugėliškio kooperatyve pravesti.

Žydų kišenėse giliai įtūpę, savo kooperatyvo gėdinasi iš tolo. Pyksta ir ant kitų, kurie jį palaiko. Bet spalio 8 d. gerokai įmaukę „įsidrasino" —pasiuntė kooperatyvan užkandžio —lašinių nupirkti. Gerų nevalgė, bet „pasišiaušę" grįžo kooperatyvan su pretensijom, girdi, negardūs lašiniai, mes žmonės „nepraști", šitokių valgyti negalime, ir iškilmingai nužygiavo policijos postarunkan. Bet kadangi lašinius kooperatyvas pardavinėja iš Ignalinos mėsinės ir antspauduotas, be to daugėlis buvo pirkę ir niekas nesiskundė, kad blogi, tai į kvailas girtų pretensijas niekas neatkreipė dėmesio.

Taip ir apsijuokė Vasiulių senitarai" visoje apylinkėje. *Marytė.*

Joželkos, Suvalkų apskr. *Išgalėjęs girtavimas.* Paskutiniais metais kai kurie šio kaimo ūkininkai pradėjo smarkiai girtauti. Geria, degtinę be jokio saiko, o paskui viešai save apsijuokina. Pavyzdžiui, spalio 16 dieną vienas šio kaimo ūkininkų tiek Punske buvo nusigėręs, kad bevažiuodamas namo net vežimą sugadino. Bet jis to jau negalėjo pastebėti. Važiuodamas jis taip žiauriai pliekė savo arklius, kad net sunku buvo ir žiūrėti.

Gaila, kad jo nematė policija. Jis tokį nekaltą gyvulių kankinimą jis būtų gavęs protokolą ir paskui už tai būtų nubaustas. *Juodis.*

Vaičiuliškė, Suvalkų apskr. *Rinkliava.* Spalio 8 d. valsčiaus valdybos atstovai šiame kaime rinko valstybės gynimo reikalams pinigus ir grūdus. Ūkininkai turėjo aukoti nuo 1 ha žemės po 2 klg. rugių arba po 25 sk. Surinkta apie 150 klg. rugių ir apie 80 auks. *Kaimietis.*

Vydeniai, Viln. - Trakų apskr. *Nieko nesuprato.* Mūsų kaimo gyventojai visi yra lietuviai. Iki 1927 metų čia veikė lietuviška „Ryto" mokykla. Tą mokyklą uždarius, buvo įsteigta „Ryto" skaitykla. Pagaliau 1936 m. ir skaitykla buvo uždaryta.

Dabar čia veikia valdinė mokykla. Jos vedėjas Jaskevičius, kuris lietuviškai silpnai moka. Tačiau suvaitėje porą lietuvių kalbos pamokų dar yra.

— Čia neseniai automobiliu buvo atvežtas judomas kinas. Buvo rodoma lenkų kariuomenės paradai ir Lenkijos gilumos vaizdai. Visa tai aiškinta buvo vien lenkų kalba. Vietos žmonės, nemokėdami lenkų kalbos, tų aiškinimų nesuprato. Tik tiek suprato, kiek akimis ekrane pamatė. Pasibaigę kalbėti, aiškintojai bandė kažką sušukti, bet jiems pritars tik du iš kitur atvykę gudai. Vydeniečiai tylėjo, nes nesuprato, ką tie šūkiai reiškia. *Jonas.*

Rimšė, Brėslaujos apskr. *Mokiniai kasė bulves.* Per šių metų bulvekasį Rimšės pradžios mokyklos mokytojas Grineveckas su žmona buvo nuvedęs savo mokinius bulvių kasti į Augunėlių dvarą pas Radzevičių ir į Vilnokus pas Červinską. Už bulvių kasimą dvarininkai Radzevičius ir Červinskas mokytojui sumokėjo 20 auks., kad išdalintų mokiniams. Kiekvienam mokiniui, maždaug, išėjo po 20 sk.

Vėliau sužinota, kad tie pinigai paskirta L.O.P.P.-ui.

Čebatoriai, Melagėmų vals. *Tamsūs žmonės.* Kitų kaimų žmonės, sulaukę šventadienio, eina į bažnyčią pasimelsti, o čia dar šventadienį vyrai suseda kortomis (iš pinigų) lošti. Ir taip „žaidžia" per visą naktį ir dieną net iki pirmadienio. Čia daug šeimų vien dėl to, jo galvos pinigus pralošia ar prageria. Lošti susirenka pas žinomą visoje apylinkėje Gabrienę.

Ir nėr ko stebėtis, kad čia taip darosi, nes čia nelanko joks lietuviškas laikraštis ir nebuvo ir nėra jokios lietuviškos organizacijos. *Dukšė.*

KRONIKA

Pasitarimai dėl Lietuvių Mokslo Draugijos

Vilniaus Lietuvių Mokslo Draugija vis dar tebėra uždaryta, o jos patalpos su biblioteka, archyvu ir visokiais muziealiniais rinkiniais vis tebėra užantspauduota. Šių metų gegužės mėnesį Vidaus Reikalų Ministerijai šią draugiją galutinai uždarius, valdyba nusiuntė bylą Aukščiausiam Administracijos Tribunolui Varšuvoje, iš kur iki šiol atsakymo dar nesulaukta.

Anksčiau Lietuvių Mokslo Draugijos visas turtas buvo valdinio kuratoriaus adv. Venslavskio žinioje, dabar jau kelintas mėnuo visa valdo uždarytųjų Vilniaus ir Švenčionių „Rytų" draugijų kuratorius adv. Vilianovskis.

Šis kuratorius spalių 17 dieną buvo susikvietęs pasitarti Lietuvių Mokslo Draugijos valdybos narius: kun. dr. A. Viskantą, dir. M. Šikšnį, adv. A. Juknevičių, Br. Untulį, tarnautoją Razmuką ir lenkų žinovus: valstybinio archyvo direktorių Vl. Studnickį, Vilniaus universiteto etnografinio muziejaus vedėją Pruferienę, prof. Ehrenkreutzą ir doc. Vysiouchą.

Teko sužinoti, kad susirinkime buvo svarstyta, kokių imtis priemonių, kad Lietuvių Mokslo Draugijos turtas būtų apsaugotas nuo sugedimo ir sunykimo.

Pirmiausia buvo pareikšta dir. Vacl. Studnickio nuomonė, kad geriausia būtų priemonė draugijos turtui apsaugoti—šią draugiją vėl atidaryti ir jos turtą atiduoti jos tikriesiems savininkams. Šalia to buvo pasiūlytos ir techninės priemonės, kurios reikalingos pavartoti tučtuojau, būtent: apkūrenti ir išvėdinti patalpas, išdulkinti ir nuo kandžių apsaugoti tautiniai drabužiai, juostos ir kiti daiktai. Be to, pareikštas pageidavimas, reikalui esant, leisti mokslo žmonėms pasinaudoti draugijos biblioteka ir archyvu ir jų aptarnavimui pakviesti darbuotis buvusius draugijos lietuvius tarnautojus, o etnografiniam skyriui vesti pakviesti stud. V. Maminskaitę.

Šiais pasiūlymais pasitenkinta ir visa tai užprotokoluota.

Mokinių tėvų susirinkimas

Spalių 23 dieną (sekmadienį) Vytauto Didžiojo gimnazijoje įvyks tos gimnazijos mokinių tėvų ir globėjų susirinkimas, kuriame bus išrinktas šiems mokslo metams Tėvų Komitetas. Susirinkimo pradžia lygiai 16 val.

Vilniuje lankėsi Vytautas Alseika

Lietuvos Pasiuntinybės Varšuvoje konsuliarinio skyriaus valdininkas Vytautas Alseika buvo išvykęs Kaunan. Grįždamas iš Kauno į Varšuvą, spalių 19—20 dienomis paviešėjo Vilniuje.

Kviečia į storastiją

Švenčionių miesto gyventojai lietuviai dr. St. Bielinis ir mokytojai: Myk. Gudėnas, Vl. Maminskas ir Vl. Šekštelė šiomis dienomis gavo kvietimus į Švenčionių apskrities storastijos įstaigą. Juos kviečia baudimo skyriaus referentas pasiaiškinti dėl įvykusių šiemet rugpiūčio 28 d. Švenčionyse lietuvių jaunimo sporto rungtynių.

Sukonfiskuotas „Vil. Žodis"

Vilniaus Miesto storastos įsakymu spalio 20 d. sukonfiskuotas „Vilniaus Žodžio" 50 nr. už vedamąjį straipsnį „Įvykis, dėl kurio galvos nesukame".

Parodytos Gedimino pilies kalno iškasenos

Spalių 19 d. Vilniaus Vaivadijos įstaigoje buvo viešai parodytos Vilniuje Gedimino pilyje rastos iškasenos.

Pradžioje aiškino konservatorius Kieškovskis. Jis nupasakojo pilies kasinėjimo darbų eigą. Jis pažymėjo, kad šiais metais buvo išmūrinta viršutinė pilies bokšto dalis, sustiprintos atkastos griuvėsių dalys ir išaiškinta, kad svarbiausieji pilies vartai yra buvę vakarinėje kalno dalyje.

Iškasenas parodė Kietlinska. Jos tvirtinimu, rastos iškasenos yra išlikusios iš XI ir XII amžiaus, kada toje pačioje vietoje dar buvusi medinė pilis. Svarbiausi radiniai: stikliniai papuošalai, raktai, šukos ir įvairūs darbo įrankiai, — puodų šukės, bronsoletų dalys, žiedai, vynys ir kt.

Redakcijos atsakymai

Virkučiui. Tamstai atsakysime atskiru laišku.

Ž. Įdedame tik patį faktą, jo įvertinimo ir išvadų negalime dėti, nes jūs to numerio nepamatytumėte.

Kregždei. Kaip matyti, iš to dalyko gali susidaryti nemaža byla. Tad palauksime, kuo ji pasibaigs. Tuomet visa aprašykite plačiau.

KARAS KINIJOJE

— Kiniečiams pastaruoju laiku pradėjo visiškai nesisekti. Jų kariuomenė, kuriai buvo pavesta ginti Hankau, užleido japonams beveik visas sustiprintas pozicijas. Hankau skubiai evakuojamas, gyventojai bėga iš miesto į saugesnes vietas,—krašto gilumon. Laukiama, kad Hankau netrukus būsiąs paimtas.

Kantono apylinkėse kiniečiai taip pat traukiasi į vakarus. Japonai nutraukė jo susisiekimą su jūra ir tuo būdu Čangkaišekas neteko svarbiausio kelio, kuriuo gaudavęs savo kariuomenei visą karui reikalingąją medžiagą. Japonai taip skubiai eina į Kantoną, kad paskui juos nesuspėja jų gurguolės; visas aprūpinimas — maistu ir karo medžiaga — jiems pristatomas lėktuvais.

KARAS ISPANIJOJE

— Spalių 20 d. į Neapolį įplaukė keturi didžiuliai laivai su 10.000 italų, kariavusių Ispanijoje. Jų, kaip minėjome, išėjo pasitikti pats Italijos karalius ir sosto įpėdinis.

Derybos tarp anglų ir italų jau pasibaigė. Anglų vyriausybė pasižadėjo seniau pasirašytąją su Italija sutartį pravesti per parlamentą, o Italija pažadėjo atšaukti iš Ispanijos likusią kariuomenę su artilerija ir lėktuvais.

Vyriausybininkai taip pat atleidžia savanorius svetimšalius ir išsiunčia juos užsienin. Su šiais savanoriais Nesikišimo komiteto komisija turinti tikrą vargą: nėra kur juos išsiųsti. Mat, tie savanoriai yra netekę pilietybės savo kraštuose ir dabar jų niekas nenori priimti.

Apie vykstančias kautynes žinių neateina.

Anglijos apsiginklavimas-raktas į taiką

Visa Londono spauda plačiai rašo apie politinę reikšmę, kuri skiriama šiai savaitei, kada, Čemberlenui grįžus iš Škotijos, bus padaryta eilė svarbių nutarimų. Be to, dar teks išlyginti apsiginklavimo spragą. Palestinos, anglų-italų santykių ir anglų-amerikiečių prekybos susitarimo klausimus.

„Times" ta proga rašo, kad Čemberleno dabar laukia didelis uždavinys ir didelė proga. Jis turi nemažiau ir nedaugiau kaip suorganizuoti krašto išteklius naujo amžiaus reikalavimams patenkinti. Tokios progos dar niekad nebuvo, nes niekad Anglijos piliečiai nebuvo taip pasirengę teikti savo patarnavimus. Pabrėžęs, kad organizavimas yra toks pat reikalingas, kaip apsiginklavimas, laikraštis nurodo, kad tuo pačiu laiku, kuriuo organizuojama britų galybė, ta galybė naudojama geriau taikai suorganizuoti. Britų apsiginklavimas yra raktas į taiką. Tik susitarimas dėl apsiginklavimo apribojimo gali galutinai užantspauduoti ginčijamą Europos klausimų išsprendimą. Tas uždavinys dar yra prieš akis. Dabar diplomatijai tenka kibti į baimes ir abejojimus, kurie dar knibžda Europoje.

„Daily Telegraph" ta pačia proga rašo, kad krizis kuris Anglija paskutiniu laiku pergyveno, jai išėjo į sveikatą dviem atžvilgiais: visų pirma, kraštas pabudo ir suprato gyvenamojo momento realybę ir, antra, buvo laimėtas laiko tarpas atsikvėpti ir imtis žygių, kurie atitinka tai, ko tos realybės reikalauja. Šiandien jau aišku, kad laikinų ir atsitiktinių priemonių nepakaks.

„Daily Mail" rašo, kad tauta tikisi susilaukusi galo tų svyravimų ir pusiau priemonių, dėl kurių Anglija atsiliko dvejetą metų ir kurios privedė prie dabar paaiškėjusio Anglijos nepasirengimo. Saugumas priklauso nuo vienos pagrindinės sąlygos: tauta turi suspausti savo eiles ir susivienyti. Partijų reikalavimai ir savanaudiški siekimai turi būti nustumti į šalį.

Kada prasidės tarp Vengrijos ir Čekoslovakijos derybos

Kaip žinia, derybos tarp Vengrijos ir Čekoslovakijos esančios nutrauktos, nes negalima buvo suderinti abiejų pusių pasiūlymus.

Derybas nutraukus, prasidėjo diplomatų pasivažinėjimai ir pasitarimai. Tuo metu lenkų spaudoje beveik kasdieną buvo dedama žinių, kad Karpatų Ukrainoje prasidėjęs sukilimas, kad čekų kariuomenė tame krašte esanti sustiprinta. Pagaliau pranešama, kad visame Vengrijos pasienyje esą sutraukta daug čekų kariuomenės.

Susidarius tokiai padėčiai, vis dar neaišku, kas imsis iniciatyvos išspręsti ginčui. Manoma tačiau, kad jau artimiausiomis dienomis Komarno mieste vėl prasidėsiančios derybos tarp Čekoslovakijos — Vengrijos. Kadangi per paskutines dienas bus paaiškėjęs visų kaimyninių valstybių tuo klausimu nusistatymas, kadangi ir vengrai ir slovakai bus padarę nuolaidų, tai tikimasi, kad šiuo žygiu pavyks susitarti geruoju.

Viena tik neaišku dėl bendros Vengrijos — Lenkijos sienos, tačiau netrukus ir šis klausimas galutinai paaiškės.

Įvairu-įdomu

Ilgiausias medinis tiltas

Jungtinėse Amerikos Vslstybėse yra ilgiausias pasaulyje medinis geležinkelio tiltas. Šis tiltas pastatytas prieš 35 metus iš amerikoniškos geltonos pušies rąstų. Tilto ilgumas—9.3 klm. Jis pastatytas ant 2.000 stulpų.

Žmogus, kuris apseina be miego

Vengrijos sostinėje Budapešte gyvena žmogus — Povilas Körn — kuris nuo Didžiojo karo apseina be miego. O atsitiko taip. 1915 metais mūšyje Körn buvo sužeistas į galvą. Nuo to laiko šis žmogus negali miegoti ir visai gerai apseina be miego. Šiemet dėl senyvo amžiaus Körn perėjo emeritūron. Kaip šis žmogus praleidžia laiką? Tiesą sakant, kiekvieną vakarą Körn gulasi lovon, bet neužmiega. Paprastai atsigulęs klausosi muzikos per radiją. Ketvirtą valanda ryto jis keliasi, bet kadangi visas miestas dar tuo laiku miega ir krautuvės bei kavinės uždarytos, tai jis eina paprastai geležinkelio stotin ir ten stebi atvažiuojančius ir važiuojančius traukinius. Tatai jam geriausiai patinka. Būdamas tarnyboje 7 val. eidavo įstaigon, kur padėdavo sargams tvarkyti, o paskiau skaitydavo laikraščius. Tačiau mėgiamiausia jo knyga yra Biblija, kuria jis skaito kasdien po kelias valandas. Dažnai turi ką nors suvalgyti ir užsirūkyti pypkę.

Körn yra jau visai pripratęs būti be miego, juo labai, kad tas nemigas jo visai nevargina. Pirmaisiais metais šituo žmogumi buvo labai susidomėję gydytojai, bet neišaiškinę Körno nemigo priežasties, paliko jį ramybėje.

Muzika iš po žemės

Breslavo miesto (Vekietijoje) sporto aikštyne, kuriame gali sutilpti apie ketvirtadalis milijono žmonių, buvo parodyti dideli radijo galimumai. Ligi šiol paprastai radijo garsintuvai įtaisomi būdavo žemės paviršiuje. Minėtame sporto aikštyne radijo garsintuvai buvo įtaisyti visai naujoviškai. Jie, būtent, buvo įtaisyti po žeme keliose aikštyno vietose. Per garsintuvus, iš po žemės, girdėjosi muzika ir komanda sportininkams. Žiūrovams tai padarė didelį netikėtą įspūdį. Įtaisymas po žeme garsintuvų turi dar tą patogumą, kad sportininkai geriau girdi komandą. Be to, tas garsintuvų įtaisymas netrukdo publikai žiūrėti sporto mankštų ar šiaip jau kokių iškilmių. Šią naujovę sugalvojo Telefunkeno firma. Manoma, kad ir kitur šia naujove taip pat bus stengiamasi pasinaudoti.

Viskas turi savo tikslą ir paskirti

Civilizuotas žmogus išmoko pritaikinti gamtą savo reikalams. Jis, kaip tobuliausia būtybė šiame pasaulyje, įstengia netgi daryti gamtoje tam tikrus pakeitimus. Tačiau tie pakeitimai nevisuomet būna naudingi. Pavyzdžiai, prieš keliasdešimt metų imta auginti Australijoje triušius-kralikus, kurių anksčiau tenai visai nebuvo. Kadangi Australijos šiltas klimatas buvo labai palankus triušiams veistis, tai jų tenai tiek prisiveisė, kad pradėjo darytis stačiai labai žalingi gyventojams, ir atsirado reikalas paskelbti kovą triušiams.

Savo metu Afrikoje buvo pradėta naikinti nuodingieji žalčiai ir gyvatės. Tačiau tai sukėlė kitą pavojų gyventojams. Ėmus naikinti žalčius ir gyvates, atsirado daugybė žiurkių, kurios plūste užplūdo gyventojų ūkius.

Tai rodo, kad ir nuodingieji žalčiai ir gyvatės taip pat yra naudingi.

Mėsos suvartojimas Prancūzijoje

Kadaise mėsaėdėmis tautomis buvo laikomos Rytų Europos tautos. Vakarų Europa daugiausia maitinosi daržovėmis, pieno produktais ir duona. Tačiau paskutiniuoju laiku Prancūzijoje, pavyzdžiui, mėsos suvartojimas labai padidėjo. 1864 metais, imant vidutiniškai, vienas prancūzas suvartojo 14,9 klg. mėsos, o 1937 metais—vienas prancūzas suvartojo jau 41,8 klg. mėsos, t.y. trigubai daugiau.

Iš stratosferos į jūros dugną

Garsusis belgų prof. A. Piccardas, kuris savo metu buvo pakilęs stratosferon moksliškais tikslais, dabar sparčiai ruošiasi ekspedicijai į jūros dugną. Piccardą finansuoja ta pati belgų moksliškų tyrinėjimų draugija, kuri finansavo jo stratosferinę ekspediciją. Visi pasiruošimo darbai einą sėkmingai ir kai būsią tinkamai pasiruošta, Piccardas leisis į jūros dugną.

Kiek leidžiama laikraščių Jungtinėse Amerikos Valstybėse

Statistikos žiniomis Jungtinėse Amerikos Valstybėse išeina 2.084 dienraščiai, 10 629 savaitinių ir 359 dvisavaitinių laikraščių. Visi šie laikraščiai eina tik anglų kalba. Bendras visų laikraščių tiražas — 41 milijonas egzempliorių.

Praeitais metais dienraščių skaičius sumažėjo 220 dienraščiais, užtat savaitinių ir dvisavaitinių laikraščių padidėjo ligi 90. Sekmadieniais iš šventadieniais dienraščių išleidžiama 31 milijonas egzempliorių, neskaitant kitų periodinių leidinių.

2000 metų, kaip išrasta stenografija

Gal ne visi žino, kas tai yra stenografija. Tai yra tam tikras kalbų ar paskaitų užsirašinėjimo būdas specialiai išgalvotais rašmenimis. Kitaip stenografija vadinama greitaraščiu. Gerai įgudęs stenografininkas gali per minutę užrašyti 120—140 žodžių. Taigi stenografija nėra visai naujas dalydas, kaip daugeliui rodosi.

Stenografija buvo išrasta prieš 2000 metų. Ją išrado — išgalvojo 62 metais prieš Kr. gim. Cicerono išlaisvintas vergas Markas Tulius Tiro, kuris tuo būdu užrašinėjo savo pono kalbas. Netrukus senovės Romoje stenografija buvo dažnai naudojamasi kalboms užrašinėti. Stenografijos buvę mokoma netgi mokyklose. Vėliau ir Bažnyčia naudojosi stenografija.

Žlugus Romos imperijai, žlugo ir stenografija, kuri atgijo 16 amž. Anglijoje.

Naujoviškos stenografijos autorius yra vokietis Habelsberger, kuris 1834 m. sudarė visai naują stenografijos sistemą. Šiandie stenografija yra labai plačiai vartojama, daugelyje šalių jos mokoma ir mokyklose, kaip būtino šiais laikais dalyko.

Šimtas metų, kaip išrastas saksofonas

Daugelis gal ir nežino, kas yra tasai saksofonas. Tai yra tam tikras, panašus į didelę pypkę, muzikinis instrumentas, kuriuo šiandie labai dažnai naudojamasi moderninėje muzikoje, o kurio garsas primena kiek žmogaus balsą.

Šitą instrumentą 1838 metais išrado vokietis Sachsas, jo vardu buvo pavadintas ir pats instrumentas. Pats išradėjęs stengėsi surasti instrumentą, kurio garsas būtų panašus į žmogaus balsą. Tuo tikslu Sachsas perdirbdinėjo visokiais būdais klarnetą. Pagaliau išrado instrumentą, kuris kiek patobulintas ir šiandie plačiai yra vartojamas.

Pradžioje muzikos pasaulyje saksofonas pasisekimo neturėjo. Vėliau betgi eilė kompozitorių rašydami kompozicijas, nepamiršo ir saksofono. Šiandien saksofonas yra labai populiarus.

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Wilno, ul. Dąbrowskiego 5—1. Telefonas 29-59. Administracija priima nuo 9 iki 13 val.

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 3 doleriai. Atskiro numerio kaina 10 skatikų. Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy — 20 skatikų už eilutę.

Leidėjas ir atsak. redaktorius **Liudvikas Cicėnas.** „RUCH" spaustuvė, Tatarska 6. Telef. 21-83.